

Dzimstība un mirstība pērn sarukusi, bet pieaudzis laulību skaits

Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes dati, valstī kopumā pērn dzimstība kritusies par 9,7%, salīdzinot ar 2024. gadu. Pozitīvāk iezīmējas mirušo skaits, kas sarucis par 3,7%, tomēr dabiskais pieaugums joprojām saglabājas negatīvs. Iedzīvotāju skaits Latvijā pagājušajā gadā samazinājās par 14 tūkstošiem, šī gada janvārī provizoriski sasniedzot 1 miljonu 823 tūkstošus. Turpretī par gandrīz 5% audzis reģistrēto laulību skaits.

Dzimsarakstu nodaļa ir vieta, kurā šie skaitļi sastopas ar dzīvesstāstiem. Aiz lietišķas dokumentu kārtošanas vienmēr stāv cilvēks un viņa mūža nozīmīgākie pagriezieni – bērna ienākšana pasaulē, liktenīgais jāvārds un pēdējais atvadu brīdis. Statistika ir tikai rāmis, jo aiz tās slēpjas dzīvas emocijas, līdzcilvēki un mūsu nākotne. Par to, kādas tendences un cilvēkstāstus mūsu novadā atstājis aizvadītais gads, vēstīja Limbažu novada Dzimsarakstu nodaļas vadītāja **Iveta BEĻAUNIECE**.

Ģimenēs vairāk pirmo bērnu

2025. gadā sastādīti 110 dzimšanas reģistri, kas ir par 32 mazāk nekā gadu iepriekš. Salīdzinājumam – 2022. gadā reģistrēti 173 bērni. Interesanti, ka pirmo reizi pēdējā četrgadē meiteņu dzimis mazāk nekā zēnu – attiecīgi 49 pret 61, bet 2024. gadā sadalījums bija precīzi vienāds. Lielākā daļa ģimeņu pērn sagaidījušas savu otro atvasi. To varētu skaidrot ar vecāku vēlmi nodrošināt pilnvērtīgāku sociālo vidi un rotaļbiedru pirmdzimtajam. Salīdzinot ar iepriekšējo periodu, ievērojami audzis pirmo bērniņu skaits saimē – no 11 uz 32. Tāpat novadā sagaidīti 22 trešie mazuli, septiņi ceturtnie, kā arī pa diviem piektajiem, sestajiem un septītajiem mazajiem novadniekiem. I. Beļāuniece vērtē, ka tie, kuri sagaidījuši pirmdzimto, pie tā, visticamāk arī paliek, kamēr citi ģimenes pieaugumu neplāno vai arī nevar tikt pie bērniņa. Nereti klusums mājās tiek aizpildīts ar mājdzīvnieku – suni vai kaķi. – *Uz to raugos ar cerību, ka sākumā ģimeni papildina četrkājainais draugs, bet vēlāk rodas vēlme pēc bērniņa*, – teic sarunbiedre.

Neapšaubāmi, viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ierobežo dzimstību ir finanses, jo pēcnācējam nepieciešamais izmaksā pat vairākus tūkstošus eiro. Tāpēc atzinīgi novērtējams pašvaldības lēmums atbalstīt jaunos vecākus, palielinot vienreizējo bērna piedzimšanas pabalstu līdz 600 eiro par vienu bērnu un līdz 700 eiro par katru bērnu, ja piedzimst dvīņi vai vairāk mazuli. – *Pirmajam bērnam vecākiem jāiegādājas pilnīgi viss. Katram nākamajam paliek kaut kas no iepriekšējā, kas ģimenē plānošanu atvieglo. Vajadzību ir ļoti daudz, un tas nemaksā ne desmit, ne simts eiro. Turklāt bērns nemitīgi aug*, – uzsver nodaļas vadītāja. Kā būtisku šķērslī viņa izceļ problēmas nodarbinātības un mājokļu jomā. Pieejamais dzīvojamais fonds ir ļoti ierobežots, un kredītesšanas iestādes mājokļa iegādei jaunajiem vecākiem bieži vien izvirza neizpildāmas prasības. Bailes ievieš arī ģeopolitiskā situācija. Pirmais bērns sievietei dzimst aptuveni 30 gadu vecumā, tāpēc sarūk laika logs, kurā ģimene var paspēt radīt nākamās pēcnācējus. Tas attiecināms uz jauniešu vēlmi pēc brīvības, labklājības un karjeras.

Visvairāk dzimšanas reģistru veikts novembrī – 16, no kā neatpaliek jūnijs, septembris un decembris – 12. Marts iezīmējas ar ievērojami zemāku skaitli – trīs. Pārējos mēnešos ir vismaz septiņi reģistri. Kopumā pēdējā četrgadē atzīmēm bagātākais bijis novembris, kam straujiem soļiem sekoja janvāris un jūlijs, bet būtiski atpalika februāris un marts. Tas atšķiras no valsts vidējā rādītāja, jo Latvijā kopumā gada pēdējie mēneši parasti ir mierīgāki, – dzimstība tajos ir zemāka nekā vasarā.

Pieaug deklarēto skaits piejūrā

Kopumā novadā deklarēti 136 jaundzimušie – par 15 mazāk nekā gadu iepriekš.

Tradicionāli visvairāk reģistrēts Limbažos – 35. Nākamais lielākais pieaugums vērojams Skultes pagastā (15) un Limbažu pagastā (13). Tikmēr Ainažu pilsētā un Staiceles pagastā deklarēti tikai pa vienam jaundzimušajam. Mūšpusē arvien ražīgākas kļūst piejūras teritorijas, piemēram, Salacgrīvas pilsētas un pagasta saime kuplinājusies par 15 bērniem, bet Liepupes pagasts – par astoņiem. Pozitīva tendence iezīmējas Ainažu pagastā: ja iepriekšējos divos gados tur netika deklarēti neviens jaundzimušais, pērn tie bija jau pieci. – *Priecē, ka mūsu novadā ģimenes veidojas un aug, nevīs pārceļas uz dzīvi Rīgā vai citviet, kur liela daļa strādā. Var tikai apbrīnot jauno ģimeņu apņēmību atjaunot muižas, vecās un pamestās lauku viensētas, lai būtu tuvāk dabai un mieram. Apkārt ir tik daudz iedzīvotāju piemēru, no kuriem var mācīties, ka daudz bērnu ģimenēs ir liels spēks. Tomēr dzimstība ir skumjš rādītājs. Ja kādreiz jaundzimušo uzņemšanas saimē pasākumā bija vairāk nekā 80 bērnu tikai Limbažu pilsētā vien, tad tagad viņi ir aptuveni 30. Tas ir ļoti liels kritums*, – apstiprina I. Beļāuniece. Viņa gan ir pārliecināta, ka tas nav iemesls nokārt galvu, jo pastāv iespēja, ka mūsu novada iedzīvotāji dzīvesvietu atrod citviet. Tātad mazie limbažnieki būtībā ir, tikai iesakņojušies plašajā pasaulē.

Bērna vārds – pamats nākotnei

Vecāku izvēle, dodot bērniem vārdus, liecina par pietāti pret latviskām vērtībām. Populārākie vārdi mūšpusē meitenēm bijuši Marta, Emma, Elīza un Kate, bet zēniem Kārlis, Everts un visu laiku klasika – Jānis. Netrūka arī retu un neparastu vārdu, piemēram, Saira, Leonore un Reila meitenēm, kā arī Arass un Kalums zēniem. Latvijā populārākie trīs vārdi meitenēm ir Emīlija, Sofija un Amēlija, bet zēniem – Teodors, Marks un Oliveri, iezīmējot atšķirīgas tendences. – *Aktualizējas gan senie, gan ārzemnieciskie vārdi. Iespējams, vecāki domā par to, lai bērnam nākotnē būtu vieglāk iekļauties starptautiskā vidē, studējot vai strādājot ārpus Latvijas. Katram ir sava motivācija. Parasti vecāki iepriekš rūpīgi pārdomājuši, kā saukt mazuli, tomēr ja nav pārliecības par savu lēmumu, iesakām izvēlēto vārdu un uzvārdu izrunāt skaļi. Ja patīk, kā skan, tad viss ir kārtībā. Vēlāk jau ir iespēja vārdu nomainīt vai pielikt otru*, – stāsta Iveta. Viņa novērojusi, ka reizēm vecāki pēc laika saprot – divi vārdi ikdienā apgrūtinā, un izvēlas no viena atvadīties. Ļoti retos gadījumos bērniem, kuriem ir dubultuzvārds, tiek reģistrēti arī divi vārdi. – *Galvenais, lai dzimst bērni, vārdus jau vienmēr var piemeklēt!* – smaidot saka sarunbiedre.

Aktīvi laulājas no maija līdz rudenim

Patīkama tendence vērojama laulību statistikā – pērn reģistrētas 163 laulības, kas ir par deviņām vairāk nekā gadu iepriekš. To var attiecināt uz 2024. gadā pieņemtajiem likuma grozījumiem, kas paredz, ka laulību var noslēgt bez liecinieku klātbūtnes. Tas ir vērtējams kā labs rādītājs, jo kopējais skaits praktiski atgriezies 2022. gada līmenī, kad tika reģistrētas 168 laulības. Daudziem pāriem jauninājums ir iespēja juridiski reģistrēt attiecības kaut darbības vidū bez rūpīgas gatavošanās. I. Beļāuniece pozitīvi novērtē, ka arvien vairāk vidēja un vecāka gadagājuma cilvēku nolemj savu attiecību statusu sakārtot juridiski, izprotot laulības tiesisko

nozīmi. – *Priecē, ka cilvēki apzinās, kāpēc tas ir vajadzīgs. Dzīvē gadās arī situācijas, kad juridisko pusi sakārtot laikus diemžēl vairs nepagūst...* – nācies pieredzēt sarunbiedrei.

Pērn pirmo reizi jāvārdu teica 119 vīrieši un 130 sievietes. Jaunākajam pārim bija 19 gadi, vecākais līgavainis sasniedzis 79, bet līgava – 67 gadu vecumu. Kā ierasts, kāzām bagātākie mēneši bija jūlijs (42 laulības) un augusts (36), tomēr pāri aktīvi laulājušies arī maijā, septembrī un oktobrī. Gada sākums ir klusākais periods, tad reģistru skaits mēnešī bieži nokrītas līdz tikai divām atzīmēm. Jau šobrīd sācies aktīvais kāzu laiks, kas turpināsies līdz pat agram rudenim. – *Kad vecāki reģistrē bērniņu, cenšamies neuzbāzīgi paaugstināt, vai nebūtu vēlme arī oficiāli noformēt savas attiecības. Atliek tikai ieminēties, un tiešām ir pāri, kas apdomājas*, – stāsta nodaļas vadītāja. Tāpat nodaļa ir pretimnākoša tiem, kuriem nav elektroniskā paraksta vai iespējas atnākt darb dienā, pieņemot iesniegumus sestdienās un svētdienās.

Mūšpusē iecienītas vairākas svinību vietas

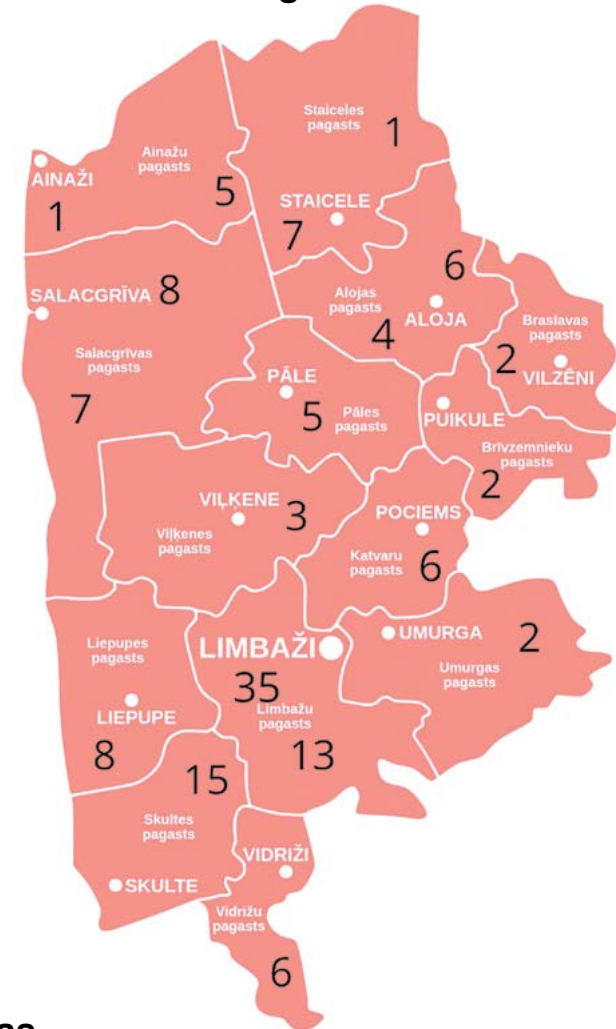
Tikai 21 no reģistrētajām laulību ceremonijām pērn norisinājusies baznīcā. Nomainīgi iecienīta vieta ir Limbažu Vecais rātsnams, uz kurieni mīt gredzenus ieradies pat pāris no Jēkabpils. Turpat blakus, Burtnieku kvartālā, jaunlaulātie sudrabkāja Oļega Auzera darinātajos *Mīlestības un draudzības vārtos* var pievienot savu lapiņu kā savienības simbolu, savukārt pilsdrupas pāri labprāt izvēlas kā vietu kāzu fotosesijai. Mūsu novadā īpašu uzmanību izpelnījies viesu nams *Tēva mājas Garoza* Liepupes pagastā, bet siltajā sezonā ļoti pieprasītas ir izbraukuma ceremonijas pie jūras. Pirms pāris gadiem izteikti populāri bija lavandu lauki, tomēr šobrīd aktualitāte ir noplākusi neprognozējamo laikapstākļu dēļ – tie ne vienmēr ļauj ziediem rotāties visā to krāšņumā. Plānojot kāzas brīvā dabā, I. Beļāuniece aicina izstrādāt rezerves plānu, jo lietavas var uzņākt jebkurā brīdī – pat karstākajā vasaras dienā. – *Pagājušajā gadā kāds pāris izvēlējās laulāties ārā, kur bija paredzēts uguns salūts, bet sāka līt lietus...* Tāpēc vienmēr jābūt alternatīvai, lai pašiem būtu ērti un patīkami. Ne visi izvēlas šo dzīves notikumu īpaši atzīmēt, tomēr vienmēr atgādinu, ka tā ir svētku diena. Mēs cenšamies svētku sajūtu uzburt, respektējot pāra vēlmes, – teic nodaļas vadītāja.

Bieži vien jaunie pāri ir tik satraukti, ka mājās tiek aizmirsti pat kāzu pušķi vai gredzeni. Dzimsarakstu nodaļā tā jau ir teju vai norma, tomēr I. Beļāuniece atgādina, ka satraukumam šajā laimīgajā dienā nav pamata – atsaucīgās darbinieces visu mierīgi izskaidros un parādīs. Turklāt lielā stresā kļūst grūtāk domāt racionāli, un tad ir grūti pat atcerēties, kur pazudusi lieta atrodas. Visbiežāk aizkavējas tieši izbraukuma laulību ceremonijas, kurās nākas pagaidīt līgavu. Skaidri zināma iemesla tam nav – katra īpašā diena ir unikāls notikums.

Netrūkst skumju brīžu

Tomēr nodaļas ikdiena nav saistīta tikai ar priecīgiem notikumiem. Laulības tiek arī izbeigtas. Vadītāju pārsteidz pāri, kuri

Deklarēto bērnu skaits Limbažu novada teritoriālajās vienībās 2025. gadā

šķirties nāc vien gadu vai divus pēc tam, kad viens otram teikuši jāvārdu. – *Grūti pateikt, kāpēc tā notiek. Iespējams, nav vēlmes risināt savstarpējās problēmas, bet vienkārši tiek pieņemts, ka ir tā, kā ir – šķiramies un ejam tālāk katrs savu ceļu. Tomēr dzīve mums ir tikai viena, turklāt tā paskrien diezgan ātri*, – spriež Iveta. Dzimsarakstu nodaļa fiksē arī cilvēka mūža noslēgumu. Pērn reģistrēti 376 mirušie, no kuriem 308 bija deklarēti Limbažu novadā, bet 68 – citviet. Lai gan kopējais aizgājēju skaits laika gaitā pakāpeniski sarūk (2022. gadā tās bija 441 personas), mirstība joprojām vairāk nekā trīsreiz pārsniedz dzimstību.

Dati rāda, ka mūšpusē biežāk aizsaulē dodas sievietes, kuras vidēji dzīvo par 4–7 gadiem ilgāk nekā vīrieši. Vecākā aizgājēja pērn sasniegusi 101 gada vecumu, bet kungs – 94 gadus. Mūžībā aiziet arī jauni cilvēki, tomēr neatkarīgi no vecuma galvenais nāves cēlonis joprojām ir sirds un asinsvadu slimības. Tāpēc Dzimsarakstu nodaļas vadītāja aicina ikvienu rūpēties par veselību, pirms ir par vēlu, jo īpaši uzrunājot jauniešus, kuriem nereti šķiet, ka visa dzīve vēl ir priekšā. – *Lielākajai daļai cilvēku dzimtsarakstu nodaļa asociējas ar laulībām, bet tikai priecīgiem notikumi nav mūsu ikdiena. Manā praksē bija gadījums, kad sarakstīju pāri slimnīcā, kur līgava bija guloša. Pēc neilga laika nācās reģistrēt miršanu...* Psiholoģiski tas bija ārkārtīgi smagi. Tomēr vienlaikus ir arī liels gandarījums, ka cilvēki mums uztic savas visdziļākās emocijas un, ejot ārā pa durvīm, pasaka “paldies” par uzklaušanās un atbalstu, – atzīst I. Beļāuniece.

Fanija ROMEIKO

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

MAF
Mediju atbalsta fonds

Par publikācijas saturu atbild projekta «Tuvplānā – demokrātija, demogrāfija un pilsoniskā aktivitāte» īstenotāja – SIA «Izdevniecība Auseklis». Projekta Nr. 2026.LV/RMA/1.6.1/006